

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om stöd till produktion av el från förnybara energikällor

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om stöd till produktion av el från förnybara energikällor ändras. Syftet är att förtydliga terminologin om marknadspriset på el så att den motsvarar övergången från tidsintervall på en timme till tidsintervall på 15 minuter inom handeln på elmarknaden. Det är fråga om en teknisk ändring med syfte att förtydliga lagen och förebygga att det uppstår oklarheter kring tolkningen av den.

Dessutom föreslås det bli möjligt för elproducenter som får stöd enligt premiesystemet att om de så önskar lämna stödsystemet. Detta medför en möjlighet för dessa företag att minska sin administrativa börda och kan också minska arbetsmängden vid Energimyndigheten.

Lagen avses träda i kraft den 1 april 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	4
2.1 Allmänt	4
2.2 Tariffsystemet	4
2.3 Premiesystemet.....	5
3 Målsättning.....	6
4 Förslagen och deras konsekvenser	6
4.1 Specialmotivering.....	6
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	8
5 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	10
5.1 Utråde ur premiesystemet.....	10
5.2 Ändringen till 15 minuter	10
6 Remissvar	11
7 Bestämmelser på lägre nivå än lag	12
8 Ikraftträdande	12
LAGFÖRSLAG.....	14
Lag om ändring av lagen om stöd till produktion av el från förnybara energikällor.....	14
BILAGOR	16
PARALLELLTEXT	16
Lag om ändring av lagen om stöd till produktion av el från förnybara energikällor.....	16
FÖRORDNINGSUTKAST	18
Statsrådets förordning om ändring av statsrådets förordning om stöd till produktion av el från förnybara energikällor	18

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Inom börshandeln på elmarknaden sker en stegvis övergång till en 15 minuters handelsperiod. På dagen före-marknaden sker övergången från entimmesmarknaden till en marknad på 15 minuter enligt nuvarande tidsplan i början av sommaren 2025. På dagen före-marknaden bedrivs dagligen handel för varje timme följande dygn. Övergången från handel per timme till handel per 15 minuter grundar sig på artikel 8 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 om den inre marknaden för el, där det finns bestämmelser om handeln på dagen före- och intradagsmarknaderna.

Enligt artikel 8.1 ska nominerade elmarknadsoperatörer ge marknadsaktörer möjlighet att handla energi så nära realtid som möjligt, och åtminstone fram till stängningstiden för kapacitetstilldelning mellan elområden på intradagsmarknaden. Enligt artikel 8.2 ska nominerade elmarknadsoperatörer ge marknadsaktörer möjlighet att handla med energi under tidsintervaller som är minst lika korta som avräkningsperioden för obalanser på både dagen före- och intradagsmarknaderna. Enligt artikel 8.4 första stycket ska avräkningsperioden för obalanser senast den 1 januari 2021 vara 15 minuter i alla planeringsområden, såvida inte tillsynsmyndigheterna har beviljat ett undantag eller en avvikelse. Undantag får beviljas endast till och med den 31 december 2024.

Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter Acer har fastställt att 15 minuters produkter tas i bruk samtidigt på alla sammankopplade elområden i Europa. Det gemensamma ibruktagandet innebär att de tekniska systemen hos alla överföringsnätinnehavare och elbörser ska vara färdiga samtidigt för att de ska kunna testas på lämpligt sätt genom gemensamma tester. På grund av tekniska utmaningar i systemutvecklingen har det planerade ibruktagandet skjutits upp och man har kommit överens om att den nya tidpunkten för ibruktagandet är början av sommaren 2025.

Övergången till prissättning per 15 minuter leder till att terminologin om prissättning per timme i lagen om stöd till produktion av el från förnybara energikällor (1396/2010, nedan *produktionsstödslagen*) inte längre är aktuell. Samtidigt har det i produktionsstödslagen framkommit ett annat ändringsbehov gällande premiesystemet i produktionsstödslagen. De stöd som har betalats ut inom ramen för stödsystemet har varit ringa.

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering som publicerades den 20 juni 2023 (Statsrådets publikationer 2023:59) är regeringens mål att avveckla överflödiga reglering och lätta på den administrativa bördan. Enligt programmet förbinder sig regeringen att se till att den administrativa bördan för företag inte ökar under regeringsperioden samt att på statsrådsnivå följa en ”en in, en ut”-princip, genom vilken man ser till att förpliktelser lindras på annat håll när ny reglering föreslås. Dessutom har Energimyndigheten med anledning av regeringens sparprogram bedömt vilka av sina funktioner den kan spara in på.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid arbets- och näringsministeriet. Beredningsunderlaget till regeringspropositionen finns i statsrådets projektportal med identifieringskoden TEM129:00/2021¹.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Allmänt

Produktionsstödslagen innehåller bestämmelser om ett inmatningspris som ska betalas av statliga medel för el som produceras från förnybara energikällor och om annat produktionsstöd som ska betalas på basis av ett anbudsförfarande. I lagen ingår två stödsystem: tariffsystemet och premiesystemet.

Syftet med lagen är att främja produktionen av el från förnybara energikällor, öka konkurrenskraften för dessa energikällor, diversifiera elproduktionen och förbättra självförsörjningsgraden av el. Energimyndigheten svarar för systemen.

Statsrådets förordning om stöd till produktion av el från förnybara energikällor (1397/2010, nedan *produktionsstödsförordningen*) har utfärdats med stöd av lagen.

2.2 Tariffsystemet

I tariffsystemet ska en elproducent vars kraftverk godkänts för systemet under en viss period betalas stöd för täckande av skillnaden mellan kostnaderna för elproduktionen och marknadspriset på energikällan i fråga eller kostnaderna för det alternativa bränslet. Kraftverket kan vara ett vindkraftverk, biogaskraftverk, skogsfliskraftverk eller trädbränslekraftverk. I produktionsstödslagen används begreppet tariffsystem, men det är egentligen fråga om ett system med produktionsstöd där stödnivån är en rörlig premie. Nya kraftverk kan inte längre beviljas stöd. Stöd utbetalas dock fortfarande, eftersom en elproducent kan få inmatningspris i högst tolv år från och med den tidpunkt då rätten till inmatningspris inträder. Stödbeslut som gäller inmatningspris (beslut om godkännande för tariffsystemet) har gjorts under åren 2011–2020.

Enligt 23 § i produktionsstödslagen är riktpriiset för el från ett för tariffsystemet godkänt vindkraftverk, biogaskraftverk och trädbränslekraftverk 83,50 euro per megawattimme. För el från ett för tariffsystemet godkänt skogsfliskraftverk betalas ett rörligt produktionsstöd så att skogsflisen som bränsle behåller sin konkurrenskraft i relation till torv vid samproduktion av el och värme.

Enligt 24 § i produktionsstödslagen är elproduktion som berättigar till riktpreis och rörligt produktionsstöd el som har producerats i ett kraftverks generator minskad med den elenergi som kraftverkets apparater för egen förbrukning förbrukar. Den elproduktion som berättigar till riktpreis och rörligt produktionsstöd bestäms enligt mätarställningen hos den nätinnehavare till vars nät elproducenten är ansluten. Elproduktionen kan också bestämmas utifrån mätarställningen på elproducentens eller elförbrukarens mätare, när det är fråga om någon annan el än den som matas in i distributionsnätet. Elproduktionen berättigar dock inte till riktpreis eller

¹ <https://tem.fi/sv/projekt?tunnus=TEM129:00/2021>

rörligt produktionsstöd för de timmar då marknadspriset på el är negativt på den ort där kraftverket är beläget.

I detaljmotiveringen i regeringens proposition om produktionsstödslagen redogörs det för varför stöd inte ska betalas ut för de timmar då marknadspriset på el är negativt på den ort där kraftverket är beläget. I propositionen bedömdes det att de rörliga kostnaderna på vindkraft är praktiskt taget obefintliga, och att det följaktligen lönar sig att producera el i ett vindkraftverk alltid när det är möjligt. I propositionen konstaterades det att marknadspriset på el tidvis kan bli negativt på vissa delar av marknaden om det anläggs många vindkraftverk eller annan subventionerad elproduktion i stor skala i de nordiska länderna. Syftet har varit att styra utvecklingen i den riktningen att vindkraftverken kopplas bort när marknadspriset på el närmar sig noll på den ort där kraftverket är beläget. I konsekvensens namn tillämpas samma princip också på andra kraftverk som godkännts för tariffsystemet.²

2.3 Premiesystemet

I premiesystemet som baserar sig på anbudsförfarande har elproducenterna kunnat delta i ett anbudsförfarande. Energimyndigheten har ordnat ett anbudsförfarande en gång, år 2018. I anbudsförfarandet lämnade elproducenterna anbud på med vilken premie de är beredda att producera el och hur mycket el de är beredda att producera. För systemet godkändes sju olika projekt för sex elproducenter. Alla sju är vindkraftsprojekt. Premiebaserat stöd betalas i högst tolv års tid.

Det premiebaserade stödet grundar sig med stöd av 34 § på den mängd el som producerats vid ett kraftverk, från vilken den elenergi som kraftverkets apparatur för egen förbrukning förbrukar dragits av. Beloppet av premiebaserat stöd beräknas på basis av den mängd el som producerats under prisperioden och som utgör grunden för det premiebaserade stödet, premien enligt beslutet om godkännande och riktpriiset för el på 30 euro per megawattimme. Prisperioden är tre månader. I anbudet ska det ha angetts en prisperiod från och med vilken stödperioden börjar löpa. Stödet beräknas enligt premien, om medelvärdet av marknadspriset för tre månader på el på den ort där kraftverket är beläget är högst lika med riktpriiset på el. Det premiebaserade stödet minskas med skillnaden mellan medelvärdet av marknadspriset på el och riktpriiset på el, när marknadspriset är högre än riktpriiset, men lägre än summan av riktpriiset och premien. Årligen betalas högst cirka 3,5 miljoner euro i stöd.

Enligt 33 § 1 mom. 7 punkten i produktionsstödslagen ska en elproducent vars kraftverk har godkännts för premiesystemet under den period som består av de fyra första åren av stödtiden (*första stödperioden*) producera i genomsnitt minst 75 procent och under de följande fyraårsperioderna (*andra och tredje stödperioden*) i genomsnitt minst 80 procent av den årsproduktion av el som anges i beslutet om godkännande för premiesystemet.

I 36 § i produktionsstödslagen finns bestämmelser om underkapacitetsersättning som en stödmottagare kan bli tvungen att betala till staten om den elproduktion som berättigar till stöd blir för låg. Enligt paragrafen ska en elproducent betala underkapacitetsersättning till Energimyndigheten för den elproduktion med vilken den mängd el som enligt 33 § 1 mom. 7 punkten ska produceras under stödperioden underskrids. Någon underkapacitetsersättning ska dock inte betalas för sådana timmar under vilka marknadspriset på el på den ort där kraftverket är beläget är negativt eller om underkapaciteten uppstår av orsaker som beror på elnätsinnehavaren, om kontrollören har verifierat elmängden i fråga och orsaken till

² RP 152/2010 rd, s. 47.

underkapacitet. Energimyndigheten fattar beslut om underkapacitetsersättning efter utgången av en stödperiod, om underkapacitetsersättning ska påföras. Elproducenten är skyldig att betala underkapacitetsersättningen inom ett år från det att beslutet om skyldighet att betala underkapacitetsersättning vunnit laga kraft. Energimyndigheten kan befria elproducenten från skyldigheten att betala underkapacitetsersättning till den del underlåtelsen att fullgöra skyldigheten enligt 33 § 1 mom. 7 punkten är en följd av ovanliga och oförutsedda omständigheter vilka åberopas av elproducenten, vilka inte kunnat påverkas av elproducenten och vilkas följder inte har kunnat undvikas trots iakttagande av aktsamhet och korrigerande åtgärder som elproducenten utan dröjsmål har vidtagit.

I 37 § i produktionsstödslagen finns det bestämmelser om när besluten i fråga om premiesystemet förfaller, ändras, återkallas eller överförs. Enligt 37 § 3 mom. kan Energimyndigheten återkalla ett beslut om godkännande för premiesystemet, om 1) elproducenten har lämnat felaktiga eller bristfälliga uppgifter som i väsentlig grad har påverkat beslutet om godkännande av ett kraftverk för premiesystemet eller annars prövningen i anslutning till det, eller 2) elproducenten på ett väsentligt sätt försummat eller brutit mot en skyldighet eller begränsning som föreskrivs i produktionsstödslagen eller en bestämmelse som meddelats i beslutet om godkännande för premiesystemet eller beslutet om godkännande av uppföljningsplanen, och anmärkningar och varningar som getts elproducenten inte har resulterat i att bristerna i verksamheten avhjälpes.

En elproducent har för närvarande inte möjlighet att ansöka om återkallande av beslutet om godkännande eller på något annat sätt på eget initiativ befrias från de skyldigheter som hänför sig till stödssystemet.

3 Målsättning

Målet är att uppdatera produktionsstödslagen så att den motsvarar de ändringar som beror på att handeln på elmarknaden övergår från tidsperioder på en timme till tidsperioder på 15 minuter. Syftet är att förtydliga terminologin i lagen för att undvika oklarheter i tolkningen kring hur elproduktion som berättigar till inmatningspris ska definieras när priser per 15 minuter är i bruk. I fråga om premiesystemet behövs förtydligandet för att undvika oklarheter i tolkningen av hur underkapacitetsersättning ska betalas när priser per 15 minuter är i bruk.

Dessutom är målet att elproducenterna om de så önskar ska kunna lämna premiesystemet så att de befrias från skyldigheten att betala underkapacitetsersättning och staten å andra sidan befrias från skyldigheten att betala premiestöd. Målet är att minska företagets administrativa börda, arbetsuppgifterna vid Energimyndigheten och de stödagifter som staten betalar.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 Specialmotivering

3 kap. Utbetalning av inmatningspris

24 §. Elproduktion som berättigar till riktpreis och rörligt produktionsstöd. Paragrafens 2 mom. ändras så att begreppet ”timme” ändras till ”marknadstidsenhet”. Till följd av ändringen berättigar produktionen inte till riktpreis eller rörligt produktionsstöd för de marknadstidsenheter då marknadspriset på el är negativt på den ort där kraftverket är beläget. Med marknadstidsenhet avses i enlighet med artikel 2.19 i kommissionens förordning (EU) nr 543/2013 om inlämnande och offentliggörande av uppgifter på elmarknaden och om ändring av bilaga I till

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 714/2009 den period för vilken marknadspriset är fastställt eller den kortast möjliga gemensamma tidsperiod för de två elområdena om deras marknadstidsenheter skiljer sig från varandra.

Bestämmelsen behöver förtydligas, eftersom elpriset på dagen före-marknaden i fortsättningen inte bestäms per timme utan per 15 minuter. I och med begreppet marknadstidsenhet kommer Energimyndigheten att granska om marknadspriset är negativt utifrån den tidsperiod som det har bedrivits handel med på dagen före-marknaden, det vill säga i praktiken om ett pris per 15 minuter eller ett pris per timme har använts.

4 kap. **Premiesystem som baserar sig på anbudsförfarande**

36 §. *Underkapacitetsersättning och betalning av den.* Paragrafens 1 mom. ändras så att begreppet ”timme” ändras till ”marknadstidsenhet”. Grunderna för ändringen motsvarar det som konstateras ovan i motiveringen till 24 §. Till följd av ändringen ska Energimyndigheten fastställa de tidsperioder för vilka underkapacitetsersättning inte betalas i enlighet med om ett pris per timme har använts eller om man redan har övergått till ett pris per 15 minuter.

37 §. *När besluten i fråga om premiesystemet förfaller, ändras, återkallas eller överförs.* Till 3 mom. fogas en ny 3 punkt enligt vilken Energimyndigheten kan återkalla ett beslut om godkännande för premiesystemet, om elproducenten har ansökt om återkallande av beslutet och betalat underkapacitetsersättning för den första stödperioden i enlighet med det beslut som avses i 36 § 3 mom. eller Energimyndigheten har konstaterat att underkapacitetsersättning inte ska betalas för den första stödperioden.

Återkallande med stöd av den nya punkten avses alltså endast vara möjligt på ansökan av elproducenten. Energimyndigheten kan dock fatta beslut först efter utgången av den första stödperioden och att det har avgjorts om underkapacitetsersättning ska betalas för den första stödperioden eller inte. Om Energimyndigheten har fastställt en skyldighet att betala ersättning ska ersättningen dessutom ha betalats innan ett beslut om återkallande kan fattas. Med stödperiod avses i enlighet med 33 § 1 mom. 7 punkten den period som består av de fyra första åren av stödtiden. Enligt 36 § 1 mom. i lagen ska en elproducent betala underkapacitetsersättning till Energimyndigheten för den elproduktion med vilken den mängd el som enligt 33 § 1 mom. 7 punkten ska produceras under stödperioden underskrids. Enligt 36 § 3 mom. fattar Energimyndigheten beslut om underkapacitetsersättning efter utgången av en stödperiod, om underkapacitetsersättning ska påföras. Elproducenten är skyldig att betala underkapacitetsersättningen inom ett år från det att beslutet om skyldighet att betala underkapacitetsersättning vunnit laga kraft. Om Energimyndigheten konstaterar att underkapacitetsersättning inte ska betalas, räcker det med en ansökan av stödtagaren för ett beslut om återkallande.

Till följd av ändringen kan elproducenten lämna premiesystemet så att den inte längre kan påföras eventuella underkapacitetsersättningar för de följande stödperioderna, och å andra sidan befrias Energimyndigheten från skyldigheten att betala stödet. Energimyndigheten ska se till att den tidpunkt när elproducentens och Energimyndighetens skyldigheter enligt produktionsstödslagen och produktionsstödsförordningen samt de skyldigheter som anges i beslutet om godkännande upphör framgår tydligt av beslutet om återkallande. Utgångspunkten är dock att skyldigheterna upphör i och med beslutet om återkallande, varvid elproducenten inte längre har rätt till stödet och å andra sidan inte längre är skyldig att fullgöra skyldigheterna enligt produktionsstödslagen och beslutet om godkännande.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

Allmänt

Den terminologiska ändringen av timme till marknadstidsenhet är av teknisk natur och bedöms inte ha några ekonomiska helhetskonsekvenser. Till följd av ändringen kan beloppet av stödet dock minska för vissa tidsperioder (timme/15 minuter) och öka för andra tidsperioder, men skillnaderna bedöms upphäva varandra så att konsekvenserna av ändringen till 15 minuter är neutrala för stödmottagarna. Dessutom ska det noteras att de negativa priserna i varje fall kommer att beräknas på något nytt sätt när dagen före-marknaden övergår till prissättning per 15 minuter. Det föreslagna tillägget, enligt vilket Energimyndigheten kan återkalla ett beslut om godkännande för premiesystemet, har ringa ekonomiska konsekvenser och ringa konsekvenser för myndigheternas verksamhet.

Konsekvenser för företagen

Möjligheten att återkalla ett beslut om godkännande för premiesystemet påverkar de sex företag vars produktionsanläggningar har godkänts för premiesystemet³. I premiesystemet grundar sig beloppet av stödet på den premie som de företag som vunnit anbudsförfarandet erbjuder⁴, om medelvärdet av marknadspriset för tre månader på el är riktpriiset för el (30 €/MWh) eller lägre. Årligen betalas högst cirka 3,5 miljoner euro i stöd till alla företag sammanlagt. Eftersom det genomsnittliga marknadspriset på el per kvartal har överstigit summan av riktpriiset och den erbjudna premien under största delen av den tid då premiesystemet har varit i kraft har det under hela den tid som systemet har funnits betalats ut stöd endast till ett belopp av cirka 424 000 euro⁵. Med beaktande av att detta stödbelopp fördelas mellan flera företag och på flera år är stödbeloppet per företag mycket litet. Företagen orsakas dock administrativ börda av att höra till systemet, såsom bokföringsskyldighet, skyldigheten att rapportera om elproduktionen under prisperioden och att skaffa verifiering av en kontrollör för rapporten. Företagen ska iakttä villkoren i beslutet om godkännande i tolv år, vilket också ger upphov till administrativ börda.

Dessutom kan elproducenten bli tvungen att betala underkapacitetsersättning till Energimyndigheten om elproduktionen är lägre än vad som angetts i beslutet om godkännande. Beslut om underkapacitetsersättning har ännu inte fattats, eftersom frågan ska prövas första gången först efter att den första stödperioden på fyra år har gått ut. Av de anläggningar som godkänts för premiesystemet slutfördes tre för sent så att de inte har producerat el under en del av stödtiden, och i praktiken kommer det således bli aktuellt för Energimyndigheten att pröva frågan om skyldigheten att betala underkapacitetsersättning. De möjliga beloppen av underkapacitetsersättningen för den första stödperioden kan röra sig kring tiotusentals eller rentav hundratusentals euro och därmed överstiga de stödbelopp som företagen har fått. Enligt förslaget kommer det vara möjligt att lämna systemet först när beslut om underkapacitetsersättning har fattats för den första stödperioden, men i och med förslaget ges företagen en möjlighet att undvika underkapacitetsersättning för kommande stödperioder. Samtidigt minskar den administrativa bördan för de företag som lämnar systemet, eftersom elproducenternas skyldigheter i systemet upphör i och med att beslutet om godkännande återkallas. Å andra sidan förlorar företagen möjligheten att få stöd ur systemet. Det är dock upp till företagen att besluta om saken, och om de vill kan de bli kvar i systemet.

³ <https://energiavirasto.fi/sv/premiesystemet>

⁴ 1,27–3,97 €/MWh.

⁵ Läget i januari 2025.

Konsekvenser för den offentliga ekonomin

Om produktionsanläggningar lämnar premiesystemet kommer staten inte längre att ha en skyldighet att betala premiestöd till dessa anläggningar. Ungefär 424 000 euro i stöd har hittills utbetalats. Beloppet av det stöd som utbetalas påverkas emellertid av det aktuella elpriset, och därför är det svårt att uppskatta hurdana utgifter stödsystemet kommer att medföra under de kommande åren och en hur stor inbesparing som uppnås genom lagändringen. Årligen kan det betalas högst cirka 3,5 miljoner euro i stöd till alla företag sammanlagt. Ändringen har dock också positiva konsekvenser för den offentliga ekonomin i och med att arbetsmängden i anslutning till premiesystemet vid Energimyndigheten minskar om företagen utnyttjar möjligheten att lämna systemet. Å andra sidan kan intäkterna till staten minska till följd av att möjligheten att få underkapacitetsersättningar för de kommande stödperioderna går förlorad. Det är dock svårt att på förhand uppskatta eventuella underkapacitetsersättningar för de stödperioder som följer på den första stödperioden. Underkapacitetsersättningar behöver inte betalas, om produktionsmängden inte underskrider den mängd el som ska produceras enligt 33 § 1 mom. 7 punkten i produktionsstödslagen. Även om den mängd el som ska produceras underskrids kan Energimyndigheten med stöd av 36 § i produktionsstödslagen befria elproducenten från skyldigheten att betala underkapacitetsersättning till den del underlåtelser att fullgöra den skyldighet som gäller den mängd el som ska produceras är en följd av ovanliga och oförutsedda omständigheter vilka åberopas av elproducenten, vilka inte kunnat påverkas av elproducenten och vilkas följder inte har kunnat undvikas trots iakttagande av aktsamhet och korregerande åtgärder som elproducenten utan dröjsmål har vidtagit. Om Energimyndigheten fattar beslut med stöd av denna bestämmelse är det möjligt att det möjliga beloppet av underkapacitetsersättningar blir litet eller till och med att underkapacitetsersättningar inte alls kommer att betalas.

Konsekvenser för myndigheterna

Om stödtagarföretagen utnyttjar möjligheten att lämna premiesystemet kommer Energimyndighetens arbetsmängd att minska i någon mån. Energimyndigheten kommer inte längre att samla in uppgifter om anläggningarnas produktion för beslut om underkapacitetsersättning, och den kommer inte heller att behöva pröva frågan om skyldigheten att betala underkapacitetsersättning. Dessutom kommer Energimyndigheten inte längre att behöva övervaka att beslutet om godkännande iakttas. Företagen kan i nuläget ansöka om utbetalning av stöd genom en utbetalningsansökan, om elpriset är tillräckligt lågt. De företag som lämnar systemet kommer inte längre att lämna in sådana ansökningar, vilket också för sin del leder till att Energimyndighetens arbetsmängd minskar. I premiesystemet används inte ett elektroniskt ärendehanteringssystem utan pappersblanketter, och därmed har ändringarna en större minskande inverkan på arbetsmängden jämfört med stödsystem där webbtjänster används. Anvisningarna och blanketterna för premiesystemet behöver dock hållas uppdaterade under stödtiden på tolv år, så länge ett enda företag blir kvar i systemet. Således kommer konsekvenserna för Energimyndighetens verksamhet att vara ringa i en situation där endast en del av elproducenterna lämnar systemet. Om alla företag lämnar systemet i förtid kan hela stödsystemet slopas tidigare än väntat, vilket skulle ha en större inverkan på Energimyndighetens verksamhet.

Den terminologiska ändringen som hänför sig till priser per 15 minuter kommer att öka Energimyndighetens arbetsmängd i någon mån eftersom behovet av rådgivning ökar. Dessutom kan mängden tillsyn öka i någon mån bland annat eftersom antalet tidsserier fyrdubblas i och med övergången till prissättning per 15 minuter och fler tidsperioder med negativa priser således

kan förekomma. Det extra arbete som ändringen medför kan utföras med Energimyndighetens nuvarande personalresurser.

5 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

5.1 Utträde ur premiesystemet

Ett alternativ till de föreslagna ändringarna har varit att inga lagändringar görs. Då blir det inte möjligt att lämna premiesystemet. Detta innebär att de konsekvenser som beskrivs ovan i avsnitt 4 inte uppstår, och således uppstår det ingen säker möjlighet för de sex företag som hör till systemet att befrias från underkapacitetsersättningarna efter den första stödperioden. Möjligheten för staten att få underkapacitetsersättningar kvarstår, men å andra sidan kvarstår också skyldigheten att betala stöd. Den administrativa bördan för företagen och Energimyndighetens arbetsmängd förblir oförändrade.

Ett annat alternativ som har bedömts är en möjlighet att lämna stödsystemet direkt när den föreslagna lagen har trätt i kraft, det vill säga före frågan om skyldigheten att betala underkapacitetsersättning har avgjorts i fråga om den första stödperioden. Detta alternativ valdes dock inte, eftersom syftet med underkapacitetsersättningen har varit att minska skadligt anbuds beteende och den har således för sin del kunnat inverka på vilka företag som vunnit konkurrensutsättningen. Därmed försätter ett totalt slopande av underkapacitetsersättningen i efterhand de företag som vunnit anbudsförfarandet i efterhand i en bättre ställning än de övriga anbudsgivarna.

5.2 Ändringen till 15 minuter

Också i fråga om den terminologiska ändring som hänför sig till prissättning per 15 minuter är ett alternativ att ändringen inte görs. I så fall förblir de bestämmelser i produktionsstödslagen där det talas om timmar då marknadspriset på el är negativt oförändrade, och man blir tvungen att genom lagtolkning lösa vad som avses med timmar, när marknadspriset inte längre bestäms per timme. Energimyndigheten skulle också kunna ge anvisningar om hur punkterna ska tolkas i den nya situationen.

Enligt 24 § 2 mom., som gäller utbetalning av inmatningspris, berättigar elproduktionen dock inte till riktpreis eller rörligt produktionsstöd för de timmar då marknadspriset på el är negativt på den ort där kraftverket är beläget. Enligt detaljmotiveringen till 24 § har syftet varit att styra utvecklingen i den riktningen att vindkraftverken kopplas bort när marknadspriset på el närmar sig noll på den ort där kraftverket är beläget (RP 152/2010, s. 47). På motsvarande sätt ska enligt 36 § 1 mom., som gäller premiesystemet, någon underkapacitetsersättning dock inte betalas för sådana timmar under vilka marknadspriset på el på den ort där kraftverket är beläget är negativt eller om underkapaciteten uppstår av orsaker som beror på elnätsinnehavaren, om kontrollören har verifierat elmängden i fråga och orsaken till underkapacitet.

Ett alternativ för tolkningen av ordet timme är för det första att med en timme då marknadspriset på el är negativt avses en timme under vilken en enda tidsperiod på 15 minuter är negativ. Det är dock möjligt att detta kan leda till ett sämre slutresultat för stödmottagaren än för närvarande, eftersom antalet timmar då en eller flera tidsperioder på 15 minuter är negativa kan vara fler än antalet negativa timmar. För det andra kan ordet timme tolkas som att det avser 15 minuter, men en sådan tolkning motsvarar inte lagens ordalydelse.

En tredje möjlig tolkning är att med timme avses ett medelvärde av fyra perioder på 15 minuter. En sådan tolkning leder dock till att det är möjligt att få stöd för en negativ tidsperiod på 15

minuter. Detta strider mot EU:s regler om statligt stöd. Premiesystemets förenlighet med reglerna om statligt stöd har uppfyllts genom att iaktta artikel 42 i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget (den s.k. gruppundantagsförordningen), som gäller driftstöd för främjande av el från förnybara energikällor. Enligt den ursprungliga artikel 42.7 får stöd inte beviljas när priserna är negativa. Tariffsystemet har för sin del notifierats till kommissionen som statligt stöd. Enligt Europeiska kommissionens beslut om statligt stöd för skogsflis⁶ har Finland bekräftat att stödmottagarna kommer att ha standardbalanseringsansvar och inga subventioner kommer att betalas ut för timmar då elpriserna är negativa. Sålunda uppfyller åtgärden villkoren i punkt 124 i riktlinjerna^{6,7}. I dessa Riktlinjer för statligt stöd till miljöskydd och energi för 2014–2020 förutsätts det att åtgärder vidtas för att garantera att elproducenter saknar incitament att producera el till negativa priser.

Bestämmelserna i produktionsstödslagen kan alltså i den nya situationen med prissättning per 15 minuter tolkas på flera olika sätt med olika konsekvenser. De olika tolkningarna kan bland annat leda till en oönskad situation för stödmottagaren eller en situation som strider mot EU:s regler om statligt stöd. Tolkningsutrymmet vid övergången till handel per 15 minuter skulle oavsett bli för stort och ge upphov till oklarheter. Därför har man vid beredningen inte stannat för ett alternativ där bestämmelserna förblir oförändrade, utan det har ansetts att bestämmelserna behöver preciseras.

6 Remissvar

Utkastet till proposition har varit på remiss mellan den 7 november och den 5 december 2024 i webbtjänsten utlåtande.fi. Begäran om utlåtande besvarades av sex remissinstanser, varav tre inte hade några kommentarer. Begäran om utlåtande och de utlåtanden som lämnats finns i webbtjänsten utlåtande.fi.⁸ Utlåtanden lämnades av Energimyndigheten, Finlands förnybara rf och finansministeriet. Finlands näringsliv rf och justitieministeriet meddelade att de inte lämnar utlåtande om frågan och Fingrid Oyj konstaterade att det inte har något att yttra.

Energimyndigheten och Finlands förnybara rf understödde den terminologiska ändringen till marknadstidsenhet. Om ändringen inte görs kan det enligt Energimyndigheten leda till oklarheter i tolkningen. Finlands förnybara rf konstaterade att det är ytterst viktigt att tariffsystemet och premiesystemet har samma tidsenhet som elmarknaden. Finansministeriet tog inte ställning till förslaget i sitt utlåtande.

Alla remissinstanser understödde förslaget om att företagen om de så önskar ska kunna lämna premiesystemet. Energimyndigheten konstaterade att lagens målsättningar att främja produktionen av förnybar energi och uppnå klimatmål har uppfyllts i en sådan utsträckning att möjligheten att lämna premiesystemet inte kommer att inverka på om lagens målsättningar uppnås. Finlands förnybara rf föreslog i sitt utlåtande att också två andra lagändringar ska övervägas. Enligt det första förslaget ska underkapacitetsersättningen för de anläggningar som blir kvar i premiesystemet begränsas till högst beloppet av det stöd som stödmottagaren har erhållit under uppföljningsperioden, så att underkapacitetsersättningen högst kan motsvara det stöd som verksamhetsutövaren har erhållit under den ifrågavarande stödperioden på fyra år.

⁶ Riktlinjerna för statligt stöd till miljöskydd och energi för 2014–2020.

⁷ Statligt stöd SA.42218 (2015/N) – Finland. Driftstöd till skogsfliseldade kraftverk. Bryssel 15.02.2016, C(2016) 976 final, punkt 48.

⁸ <https://www.lausuntopalvelu.fi/SV/Proposal/Participation?proposalId=266cf0b0-fd75-499a-b493-2b2de88c3fe2>

Enligt Finlands förnybara rf behövs ändringen eftersom det inte nödvändigtvis är optimalt för producenten att lämna premiesystemet. Att höra till premiesystemet kan nämligen stödja producenten under finansieringsförhandlingar, även om inget stöd i praktiken betalas ut. För det andra föreslog Finlands förnybara rf att 36 § i lagen ska ändras så att paragrafen utöver negativa marknadstidsenheter också omfattar olönsamma marknadstidsenheter, vilka således inte skulle tas i beaktande vid fastställandet av underkapacitetsersättningen. I detta fall skulle verksamhetsutövaren ha en skyldighet att motivera för Energimyndigheten varför det har varit olönsamt att producera el under marknadstidsenheten i fråga.

Finlands förnybara rf:s förslag bedömdes vid beredningen, men man beslutade att inte genomföra dem. Detta beror för det första på att syftet med ändringen av premiesystemet delvis är att minska arbetsuppgifterna vid Energimyndigheten, vilket talar för att ändringarna ska vara så enkla som möjligt och inte öka antalet olika beslut som Energimyndigheten fattar efter prövning. För det andra har skyldigheten att betala underkapacitetsersättning varit en väsentlig del av produktionsstödsmodellen på det sätt som anges i avsnitt 5.1. Sålunda skulle det inte vara jämlikt med beaktande av de övriga deltagarna i anbudsförfarandet att nedsätta eller helt avlägsna den ersättning som ska betalas för den första stödperioden.

Dessutom ansåg Energimyndigheten i sitt utlåtande att verkställigheten av lagen blir tydligare om tidpunkten för ikraftträdandet av den nya lagen är den 1 april 2025 i stället för den 31 mars 2025, som föreslogs i remissversionen av propositionen. Den föreslagna tidpunkten för ikraftträdandet har ändrats.

7 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Det föreslås att de föreslagna bestämmelserna kompletteras med en förordning av statsrådet. Enligt 25 § 5 mom. i produktionsstödslagen får närmare bestämmelser om inmatningspriset, marknadspriset på el och utsläppsrätter, formeln för beräkning av det rörliga produktionsstödet samt om skogsflis som används för produktion av el för vilken sänkt produktionsstöd betalas utfärdas genom förordning av statsrådet. Med stöd av bemyndigandet kan det alltså utfärdas närmare bestämmelser om marknadspriset på el.

Enligt 3 § 1 mom. i produktionsstödsförordningen bestäms medeltalet för marknadspriset på el enligt medeltalet för områdespriset föregående dag i den fysiska elhandeln på den nordiska elmarknaden på den ort där kraftverket är beläget. Vidare enligt 1 mom. beräknas medeltalet för marknadspriset på el som ett aritmetiskt medeltal för timpriserna under de tre månader som motsvarar var och en av inmatningsprisperioderna.

På motsvarande sätt som det behöver göras en ändring i produktionsstödslagen med anledning av övergången till prissättning per 15 minuter på elmarknaden behöver den bestämmelse i produktionsstödsförordningen där det talas om timpriser ändras. Ett utkast till ändring av 3 § i produktionsstödsförordningen har fogats som bilaga till detta utkast till regeringsproposition. Enligt det föreslagna utkastet beräknas medeltalet för marknadspriset på el som ett aritmetiskt medeltal för marknadstidsenhetspriserna under de tre månader som motsvarar var och en av inmatningsprisperioderna.

8 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen träder i kraft den 1 april 2025. Tidpunkten för ikraftträdandet har betydelse med tanke på tidsplanen för övergången till priser per 15 minuter på el. Enligt den nuvarande tidsplanen övergår dagen före-marknaden till prissättning per 15 minuter i början av sommaren 2025, så den första prisperioden då priser per 15 minuter kan vara i bruk är 1 april–30 juni. Om

lagen träder i kraft den 1 april 2025 undviks tolkningsproblem i anslutning till marknadspriserna, och tidpunkten för ikraftträdandet blir tydlig eftersom en ny prisperiod börjar den 1 april 2025.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om stöd till produktion av el från förnybara energikällor

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om stöd till produktion av el från förnybara energikällor (1396/2010) 24 § 2 mom., 36 § 1 mom. och 37 § 3 mom., av dem 36 § 1 mom. och 37 § 3 mom. sådana de lyder i lag 441/2018, som följer:

24 §

Elproduktion som berättigar till riktpreis och rörligt produktionsstöd

Den elproduktion som berättigar till riktpreis och rörligt produktionsstöd bestäms enligt mätarställningen hos den nätinnehavare till vars nät elproducenten är ansluten. Elproduktionen kan också bestämmas utifrån mätarställningen på elproducentens eller elförbrukarens mätare, när det är fråga om någon annan el än den som matas in i distributionsnätet. Elproduktionen berättigar dock inte till riktpreis eller rörligt produktionsstöd för de marknadstidsenheter då marknadspriset på el är negativt på den ort där kraftverket är beläget.

36 §

Underkapacitetsersättning och betalning av den

En elproducent ska betala underkapacitetsersättning till Energimyndigheten för den elproduktion med vilken den mängd el som enligt 33 § 1 mom. 7 punkten ska produceras under stödperioden underskrids. Någon underkapacitetsersättning ska dock inte betalas för sådana marknadstidsenheter under vilka marknadspriset på el på den ort där kraftverket är beläget är negativt eller om underkapaciteten uppstår av orsaker som beror på elnätsinnehavaren, om kontrollören har verifierat elmängden i fråga och orsaken till underkapacitet. På den elproduktion som förpliktar till betalning av underkapacitetsersättning tillämpas i övrigt vad som i 34 § 1 mom. föreskrivs om den elproduktion som utgör grunden för det premiebaserade stödet.

37 §

När besluten i fråga om premiesystemet förfaller, ändras, återkallas eller överförs

Energimyndigheten kan återkalla ett beslut om godkännande för premiesystemet, om

1) elproducenten har lämnat felaktiga eller bristfälliga uppgifter som i väsentlig grad har påverkat beslutet om godkännande av ett kraftverk för premiesystemet eller annars prövningen i anslutning till det,

2) elproducenten på ett väsentligt sätt försummat eller brutit mot en skyldighet eller begränsning som föreskrivs i denna lag eller en bestämmelse som meddelats i beslutet om

godkännande för premiesystemet eller beslutet om godkännande av uppföljningsplanen, och anmärkningar och varningar som getts elproducenten inte har resulterat i att bristerna i verksamheten avhjälpes, eller

3) elproducenten har ansökt om återkallande av beslutet och betalat underkapacitetsersättning för den första stödperioden i enlighet med det beslut som avses i 36 § 3 mom. eller Energimyndigheten har konstaterat att underkapacitetsersättning inte ska betalas för den första stödperioden.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 23 januari 2025

Statsminister

Petteri Orpo

Miljö- och klimatminister Kai Mykkänen

Lag

om ändring av lagen om stöd till produktion av el från förnybara energikällor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om stöd till produktion av el från förnybara energikällor (1396/2010) 24 § 2 mom., 36 § 1 mom. och 37 § 3 mom., av dem 36 § 1 mom. och 37 § 3 mom. sådana de lyder i lag 441/2018, som följer:

Gällande lydelse

24 §

Elproduktion som berättigar till riktpreis och rörligt produktionsstöd

Den elproduktion som berättigar till riktpreis och rörligt produktionsstöd bestäms enligt måtarställningen hos den nätinnehavare till vars nät elproducenten är ansluten. Elproduktionen kan också bestämmas utifrån måtarställningen på elproducentens eller elförbrukarens mätare, när det är fråga om någon annan el än den som matas in i distributionsnätet. Elproduktionen berättigar dock inte till riktpreis eller rörligt produktionsstöd för de timmar då marknadspriset på el är negativt på den ort där kraftverket är beläget.

36 §

Underkapacitetsersättning och betalning av den

En elproducent ska betala underkapacitetsersättning till Energimyndigheten för den elproduktion med vilken den mängd el som enligt 33 § 1 mom. 7 punkten ska produceras under stödperioden underskrids. Någon underkapacitetsersättning ska dock inte betalas för sådana timmar under vilka marknadspriset på el på den ort där kraftverket är beläget är negativt eller om underkapaciteten uppstår av orsaker som

Föreslagen lydelse

24 §

Elproduktion som berättigar till riktpreis och rörligt produktionsstöd

Den elproduktion som berättigar till riktpreis och rörligt produktionsstöd bestäms enligt måtarställningen hos den nätinnehavare till vars nät elproducenten är ansluten. Elproduktionen kan också bestämmas utifrån måtarställningen på elproducentens eller elförbrukarens mätare, när det är fråga om någon annan el än den som matas in i distributionsnätet. Elproduktionen berättigar dock inte till riktpreis eller rörligt produktionsstöd för de *marknadstidsenheter* då marknadspriset på el är negativt på den ort där kraftverket är beläget.

36 §

Underkapacitetsersättning och betalning av den

En elproducent ska betala underkapacitetsersättning till Energimyndigheten för den elproduktion med vilken den mängd el som enligt 33 § 1 mom. 7 punkten ska produceras under stödperioden underskrids. Någon underkapacitetsersättning ska dock inte betalas för sådana *marknadstidsenheter* under vilka marknadspriset på el på den ort där kraftverket är beläget är negativt eller om

Gällande lydelse

beror på elnätsinnehavaren, om kontrollören har verifierat elmängden i fråga och orsaken till underkapacitet. På den elproduktion som förpliktar till betalning av underkapacitetsersättning tillämpas i övrigt vad som i 34 § 1 mom. föreskrivs om den elproduktion som utgör grunden för det premiebaserade stödet.

37 §

När besluten i fråga om premiesystemet förfaller, ändras, återkallas eller överförs

Energimyndigheten kan återkalla ett beslut om godkännande för premiesystemet, om

1) elproducenten har lämnat felaktiga eller bristfälliga uppgifter som i väsentlig grad har påverkat beslutet om godkännande av ett kraftverk för premiesystemet eller annars prövningen i anslutning till det, *eller*

2) elproducenten på ett väsentligt sätt försummat eller brutit mot en skyldighet eller begränsning som föreskrivs i denna lag eller en bestämmelse som meddelats i beslutet om godkännande för premiesystemet eller beslutet om godkännande av uppföljningsplanen, och anmärkningar och varningar som getts elproducenten inte har resulterat i att bristerna i verksamheten avhjälpes.

Föreslagen lydelse

underkapaciteten uppstår av orsaker som beror på elnätsinnehavaren, om kontrollören har verifierat elmängden i fråga och orsaken till underkapacitet. På den elproduktion som förpliktar till betalning av underkapacitetsersättning tillämpas i övrigt vad som i 34 § 1 mom. föreskrivs om den elproduktion som utgör grunden för det premiebaserade stödet.

37 §

När besluten i fråga om premiesystemet förfaller, ändras, återkallas eller överförs

Energimyndigheten kan återkalla ett beslut om godkännande för premiesystemet, om

1) elproducenten har lämnat felaktiga eller bristfälliga uppgifter som i väsentlig grad har påverkat beslutet om godkännande av ett kraftverk för premiesystemet eller annars prövningen i anslutning till det,

2) elproducenten på ett väsentligt sätt försummat eller brutit mot en skyldighet eller begränsning som föreskrivs i denna lag eller en bestämmelse som meddelats i beslutet om godkännande för premiesystemet eller beslutet om godkännande av uppföljningsplanen, och anmärkningar och varningar som getts elproducenten inte har resulterat i att bristerna i verksamheten avhjälpes, *eller*

3) *elproducenten har ansökt om återkallande av beslutet och betalat underkapacitetsersättning för den första stödperioden i enlighet med det beslut som avses i 36 § 3 mom. eller Energimyndigheten har konstaterat att underkapacitetsersättning inte ska betalas för den första stödperioden.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om ändring av statsrådets förordning om stöd till produktion av el från förnybara energikällor

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i statsrådets förordning om stöd till produktion av el från förnybara energikällor (1397/2010) 3 § 1 mom. som följer:

3 §

Medeltalet för marknadspriset på el och marknadspriset på utsläppsräten

Medeltalet för marknadspriset på el bestäms enligt medeltalet för områdespriset föregående dag i den fysiska elhandeln på den nordiska elmarknaden på den ort där kraftverket är beläget. Medeltalet för marknadspriset på el beräknas som ett aritmetiskt medeltal för marknadstidsenhetspriserna under de tre månader som motsvarar var och en av inmatningsprisperioderna.

Denna förordning träder i kraft den 20 _____.